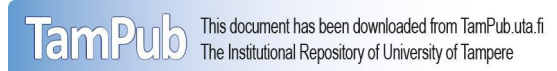

This is the post print version of the article, which has been published in *Tiedepolitiikka* 2018, 43(3), 22-32.

Joni Forsell

Tiedonlähteet suomalaisten ajatushautomoiden julkaisuissa

Bibliometrinen kartoitus julkaisujen viitteistä

Abstrakti

Julkiseen keskusteluun ja poliittisen päätöksenteon prosessiin osallistuu yhä useampi virallisen poliittisen kentän ulkopuolelle sijoittuva asiantuntijaorganisaatio ja –verkosto. Yksi tällainen asiantuntijaorganisaation muoto on ajatushautomo, joka tarjoaa analyysien, raporttien ja tutkimusten kautta näkemyksiään poliittiselle yleisölle ja kansalle. Nämä julkaisut noudattavat akateemisen yhteisön käytäntöä osoittaa viitteiden avulla tiedonlähteet, jonka avulla julkaisu ja kirjoittaja tavoittelevat akateemisuutta, objektiivisuutta ja tieteellistä vakuuttavuutta, tehden niistä samalla varteenotettavia tiedonlähteitä poliittisessa päätöksenteossa. Suomalaisten ajatushautomoiden julkaisujen bibliometrinen analyysi osoittaa, että tiedonlähteenä ajatushautomoiden analyyseissa, raporteissa ja muistioissa hyödynnetään eniten tieteellisiä julkaisuja, mediaa, muiden ajatushautomoiden ja itsenäisten tutkimuslaitosten julkaisuja sekä viranomaisten julkaisuja. Tutkimukseen orientoituneet ajatushautomot painottavat enemmän tieteellisiä julkaisuja tiedonlähteenä, kun taas poliittisesti orientoituneet ajatushautomot viittaavat useammin mediaan. Ajatushautomot hyödyntävät siis laajasti erilaisia tiedonlähteitä julkaisutoiminnassaan painottaen niitä eri tavoin, riippuen siitä onko kyseessä poliittisesti vai tutkimuksellisesti orientoitunut ajatushautomo.

Avainsanat: ajatushautomo, asiantuntijuus, bibliometriikka, poliittinen päätöksenteko, tieteellinen tieto

Tieteenalaluokitus: 113 tietojenkäsittely ja informaatiotieteet, 5141 sosiologia, 516 kasvatustieteet

Johdanto

Tieteellisten auktoriteettien tuottama tieto ei ole yhteiskunnallisen kehityksen ainoa ääni. Yhteiskunnassa on kilpailevia tiedontuottajia, jotka eivät toimi tutkimuslaitosten ja yliopistojen institutionaalisissa rakenteissa, vaan tarjoavat omista lähtökohdistaan tieteellistä, politiikalle tuotettua teknistä ja objektiivisena näyttäytyvää tietoa. Hallinnon ammattilaisilla, etujärjestöillä ja ajatushautomoiden asiantuntijoilla on keskeinen rooli tämän tieteellisen tiedon tuottamisessa, tulkitsemisessa ja siinä, miten sillä vaikutetaan osana poliittista päätöksentekoa. (Stehr & Grundmann 2012, 37-39; Rinne, Zhou, Kauko, Normand, Medvedeva & Santos 2018, 91; Stehr & Grundmann 2012, 29; Tervasmäki & Tomperi 2018.) Kun poliittiset päätöksentekijät tarvitsevat tietoa, ajatushautomot erottautuvat akateemisista yhteisöistä, etujärjestöistä ja hallinnon ammattilaisista kyvyllään nopeasti suodattaa ja tulkita tieteellistä tietoa poliittiseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun soveltuvaksi samalla tarjoten selityksiä sekä ratkaisuja yhteiskunnallisiin ja globaaleihin ongelmiin kansallisessa kontekstissa (McGann & Sabatini 2011, 1; Stone 2004, 7 ja 45; Rich 2004, 207).

Suomessa ajatushautomot ovat yleistyneet vuoden 2005 jälkeen valtion kehittäessä uuden, ajatushautomoiden toimintaa tukevan rahoitusmuodon (Kuusela & Ylönen 2013, 9). Ajoittain ajatushautomot nousevat julkisuuteen omien tutkimusten- ja selvitysten sekä kannanottojensa myötä. Esimerkiksi Libera laati hiljattain kantelun Euroopan komissioon suomalaisen työsopimusjärjestelmän yleissitovuudesta, mikä sai medianäkyvyyttä (Teittinen 2018). Suomalaisten ajatushautomoiden vaikutuksesta Suomen poliittiseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun ei ole kuitenkaan paljoa tutkittua tietoa. Kuusela ja Ylönen (2013) ovat tarkastelleet ajatushautomoita osana konsulttidemokratiaa, jossa ajatushautomoiden ja viranomaisten yhteistyön yhtenä muotona on selvitysten ja raporttien tilaaminen ajatushautomoilta. Petri Savonen (2017) on puolestaan tarkastellut Maanpuolustuskorkeakoulun pro gradu -tutkielmassa Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittista maakuvaa angloamerikkalaisten ajatushautomoiden julkaisuissa, jossa todetaan ajatushautomoiden rooli maiden omien ulkopoliittisten näkökulmien uusintajina. Tämä tutkimus puolestaan lähtee koulutuspoliittisen tutkimuksen kontekstista, jossa on tutkittu laajemmin tieteellisen tiedon ja asiantuntijaorganisaatioiden merkitystä poliittiselle päätöksenteolle. Koulutuspoliittisissa tutkimuksissa on havaittu, että asiantuntijoita ja asiantuntijatietoa hyödynnetään koulutuksen laadunarvioinnissa (Rinne ym. 2018), poliittiset päätöksentekijät ja asiantuntijat hyödyntävät kattavasti erilaisia tiedonlähteitä ja tutkimusta osana koulutusuudistusten toteuttamista (Baek, Karseth, Pizmony-Levy, Sivesind, & Steiner-Khamsi 2017) ja että poliittinen päätöksenteko nojaa yhä enemmän tieteelliseen tietoon ja -neuvonantoon (Christensen 2018). Nämä tutkimukset havainnollistavat poliittisen päätöksenteon painetta mukautua näyttöön perustuvaan päätöksentekoon ja valtioiden kuormittuessa saatavilla olevan tiedon runsaudesta, tätä painetta puretaan hyödyntämällä ulkopuolisten asiantuntijoiden, kuten ajatushautomoiden, tarjoamaa tietoa ja poliittista analyysia (Baek ym. 2017; Stone 2004, 7; Rich 2004, 74; Christensen 2018, 5).

Käsitteenä ajatushautomoa on käytetty huolettomasti kuvamaan kaikkia organisaatioita, joilla on poliittiseen tutkimukseen ja analyysiin liittyvää toimintaa (Krastev 2001, 17; Stone 2004, 2; Rich 2004, 11). Tutkimuksen kannalta keskeinen eronteko on, tarkastellaanko ajatushautomoita organisaatioina vai laajemmin sen kautta, mikä on asiantuntijoiden ja ideoiden merkitys poliittiselle päätöksenteolle (Stone 2004, 1-2). Jälkimmäisessä viitekehyksessä ajatushautomot voi viitata politiikkalinjauksia hahmottelevaan konsulttitoimintaan (Kuusela & Ylönen 2013, 9), poliittisen muodin agentteihin (Krastev 2001, 28), tutkimukseen keskittyviin organisaatioihin, jotka ovat sittemmin siirtyneet painopisteeltään tieteen tekemisestä kohti ideologian levittämistä (Miller-Cribbs, Cagle, Natale & Cummings 201, 293-294), itsenäisiin, ei voittoa tavoitteleviin, poliittiseen päätöksentekoon vaikuttaviin asiantuntijaorganisaatioihin (Rich 2004, 11) sekä siihen näkymättömään akateemisten tutkijoiden ja konsulttien joukkoon tai verkostoon, jolla ei ole virallista valtiollista asemaa, mutta jotka pyrkivät vaikuttamaan ja olemaan osallisia poliittisessa päätöksenteossa (Kingdon 2003, 45-46 ja 68-69; Miller-Cribbs ym. 2010, 294). Ajatushautomoiden tunnistettavana ja yhdistävänä piirteenä on näin ensisijaisesti poliittiseen tutkimukseen ja neuvonantoon linkittyvä toiminta, jolle taloudelliset ja intellektuaaliset resurssit asettavat omat reunaehdot (Stone 2004, 1-2 ja 4; McGann & Sabatini 2011, 4; Rich 2004, 88). Tässä tutkimuksessa tarkastelen ajatushautomoita poliittisen analyysin, tutkimuksen ja neuvonannon asiantuntijaorganisaatioina sekä tieteellisen tiedon tuottajina, jotka pyrkivät julkaisutoiminnallaan vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon.

Ajatushautomot pyrkivät vaikuttamaan tiettyihin poliittisiin päätöksiin ja muuttamaan yleisiä, vallitsevia käsityksiä poliittisista ilmiöistä (Rich 2004, 104; Krastev 2000, 6; 2001, 27). Vaikuttamisen eri muotoja ovat muun muassa asiantuntijadiskurssin hallinta ja sen avulla suostuttelu (Ball 2016, 555), neuvottelu asiantuntijoiden kanssa (Sabatier & Weible 2007, 193), kohdennetun tutkimuksen tekeminen (Miller-Cribbs ym. 2010, 292), viranomaisten tilauksena tulevaisuusvisioiden ja -katsauksien laatiminen (Kuusela ja Ylönen 2013, 28) sekä vaihtoehtojen tarjoaminen poliittiselle päätöksenteolle (Kingdon 2003, 68). Ajatushautomoiden teettämän kohdennetun tutkimuksen ja poliittisten reformien toteutumisen suhteen ei ole kuitenkaan todettavissa suoraa korrelaatiota ja ajatushautomoiden tutkimuksen merkittävyyttä ja poliittista vaikuttavuutta helposti liioitellaan, monesti ajatushautomoiden itsensä edistämänä (Krastev 2001, 21 ja 28; Stone 2004, 11). Suoran syy-seuraussuhteen sijaan ajatushautomoiden vaikutus rakentuu sen kautta, miten poliittiset päättäjät hyödyntävät ajatushautomoiden julkaisuja, asiantuntijoita ja tietoa omien pyrkimysten edistämiseksi, oman aseman varmistamisessa ja politiikan intellektuaalisessa legitimoinnissa (Stone 2004, 11). Esimerkiksi ajatushautomoiden muodostamien poliittisten narratiivien ja mielikuvien avulla päätöksentekijät ja ajatushautomot voivat vahvistaa käsityksiä poliittisista ilmiöistä ja vakiinnuttaa tietyt ilmiöt osaksi poliittista sanastoa (Mannheim 2007, 201; Jasny, Waggle & Fisher 2015, 785; Rich 2004, 7). Tämän tutkimuksen tarkoitus on puolestaan syventää ymmärrystä ajatushautomoiden tiedon tuottamisesta ja tiedon käytöstä erityisesti poliittisen vaikuttamisen muotona, rajaten ulkopuolelle ajatushautomoiden tarkastelun organisatorisena ilmiönä. Koska ajatushautomoiden tarkoitukset jäävät avoimiksi ja

muuttuviksi, on syytä paneutua niiden hyödyntämien tiedonlähteiden alkuperään ja merkitykseen. Tutkimuskysymykset ovat:

1. mitä tiedonlähteitä suomalaiset ajatushautomot käyttävät julkaisuissaan ja
2. mitä nämä tiedonlähteet kertovat ajatushautomoiden tavasta hyödyntää tietoa julkaisutoiminnassaan.

Tavoitteeni ei ole pelkästään kuvailla eri tiedonlähteitä, vaan myös pyrkiä teoretisoimaan niiden merkityksestä ajatushautomoiden tiedonkäytölle (ks. Hyrkäs 2016, 207).

Bibliometrinen tutkimusmenetelmä ja aineisto

Akateemisten viittauskäytänteiden avulla kirjoittaja voi tuoda itseään esiin tieteellisenä, hyvän ja luotettavan maineen omaavana, avoimuuteen pyrkivinä asiantuntijana, joka osoittaa viittaamisellaan sen, mistä julkaisun ideat, näkökulmat ja filosofiset taustaoletukset ovat peräisin (Stone 2004, 49; Baldi 1998, 830; Frandsen & Nicolaisen 2017, 1278; Kuusela & Ylönen 2013, 150; Mannheim 2007, 148). Viitteiden analyysin avulla voidaan tarkastella sitä, mitkä julkaisut ovat tietyn tieteenalueen tieteellistä perustaa ja yhteisesti jaettuja käytänteitä tietyllä aikakaudella (Rodríguez-Ruiz & Fernández-Menéndez 2009, 205; Small 1978, 338; Hargens 2000, 847), minkälaisen tiedon kirjoittaja näkee olevan vaikuttavaa oletetun lukijakunnan silmissä, jolla voidaan edelleen vakuuttaa lukija esitettyjen argumenttien pätevyyydestä (Bornmann ja Daniel 2008, 49; Gilbert 1978, 337) ja miten viittaamalla voidaan esittää perusteettomia väitteitä faktoina ja saada todellisuus näyttäytymään objektiiviselta (Greenberg 2009, 6; Small 1978, 338-339.) Viitteiden määrän perusteella ei kuitenkaan voida arvioida sitä, miksi kirjoittaja on milloinkin viitannut tiettyyn tietolähteeseen, mihin tietoon viitatussa julkaisussa viittaaja tarkalleen ottaen viittaa eikä se myöskään kerro julkaisun tieteellisestä painoarvosta tai laadusta (Gilbert 1977, 120; Baldi 1998, 843; Christensen 2018, 7; Bornmann & Lutz 2008, 48; Hanney 2005, 377). Koska saatavilla olevaa ja täten mahdollisesti viitattavaa tietoa on yksinkertaisesti liikaa, viitteiden on havaittu olevan julkaisuille pikemminkin taustoittavia kuin keskeisiä tiedonlähteitä, mikä osaltaan rajoittaa viitteiden analyysin kykyä tavoittaa tiedon hyödyntämisen ilmiöitä laajemmassa mittakaavassa (Nicolaisen 2002, 384; Bornmann & Daniel 2008, 61; MacRoberts & MacRoberts 2010, 1; Száva-Kováts 2008, 32; Lawrence 2001, 251; Rodríguez-Ruiz & Fernández-Menéndez 2009, 217.) Vaikka viite ei olisi julkaisulle keskeinen, ei viitteiden käyttö ole myöskään täysin satunnaista ja se, että kirjoittaja viittaa toisen töihin, tekee viitatusta julkaisusta jo itsessään relevantin viittaajalle (Cronin 2005, 1508; Garfield 1998, 70.) Viitteiden määrällisen kartoituksen avulla voidaan näin tarkastella sitä, mihin tiedonlähteisiin julkaisuissa ja argumentaatioissa nojataan ja missä määrin nämä tiedonlähteet esimerkiksi edustavat tieteellistä tietoa (Christensen 2018, 2 ja 7).

Tämän tutkimuksen analyysi koostuu kahdesta osasta: ajatushautomoiden julkaisujen kartoituksesta ja ajatushautomoiden tiedonlähteiden analyysistä. Analyysin lähtökohtana on, että viitteiden määrällisen

tarkastelun avulla voidaan hahmottaa eniten viitattuja tiedonlähteitä, jotka kertovat siitä, minkälaiset tiedonlähteet nähdään tärkeänä ja vakuuttavana ajatushautomoiden julkaisutoiminnassa. Ennen ajatushautomoiden viitteiden analyysiä tunnistin ja määritin mitä suomalaisia asiantuntijaorganisaatioita voidaan pitää ajatushautomoina teoreettisen viitekehyksen ja organisaatioiden omien kuvausten valossa, jotta viitteiden kartoitus ja vertailu olisi tutkimuksellisesti mielekästä. Ajatushautomoiden tunnistamisen haasteena on, että asiantuntijaorganisaatiot eivät välttämättä halua tuoda itseään esiin ajatushautomona, välttääkseen rinnastumisen toisiin ajatushautomoihin (Rich 2004, 13). Esimerkiksi Ulkopoliittinen instituutti on Suomessa poliittiseen tiedonantoon ja tutkimukseen keskittyvä asiantuntijaorganisaatio ja tutkimuslaitos, joka ei määritä itseään ajatushautomoksi, mutta jonka toiminnan voitiin nähdä olevan tarpeeksi lähellä tämän tutkimuksen määritelmää ajatushautomosta tutkimukseen ja poliittiseen neuvonantoon keskittyvänä asiantuntijaorganisaationa. Ajatushautomoiden kartoituksen jälkeen rajasin julkaisujen otantaa seuraavien kriteerien kautta: 1) monipuolisuus, eli erilaiset ajatushautomot ovat edustettuna, eikä vain yhden toimijan koko tuotanto 2) ajankohtaisuus, eli julkaisut ovat suhteellisen tuoreita, tarkoittaen vuoden 2015 jälkeen julkaistuja 3) käsiteltävyys, eli julkaisussa on käytetty systemaattisesti hyvää viittausjärjestelmää ja viitteitä on riittävästi ja 4) toimijuus, eli ajatushautomon toimijoilla on ollut keskeinen rooli julkaisun kirjoittamisessa. Tämän pohjalta valikoin aineistoksi yksitoista ajatushautomoa ja näiden julkaisut: Demos Helsinki, Kalevi Sorsa -säätiö, Libera, Suomen Perusta, Vasemmistofoorumi, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA), e2 Tutkimus, Ulkopoliittinen instituutti (FIIA), Palkansaajien tutkimuslaitos, Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) ja Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (SITRA). Ajatushautomoiden julkaisut (liite 1) olivat helposti saavutettavissa ajatushautomoiden omilta sivuilta nopealla tiedonhaulla, minkä on todettu tieteellisissä julkaisuissa positiivisesti korreloivan siihen, miten usein tiettyyn julkaisuun viitataan ja miten vaikuttava kyseinen julkaisu on (Lawrence 2001, 521).

Jatkoin kartoitusta ja aineiston rajaamista erottamalla ajatushautomoiden julkaisuista kolme julkaisun muotoa, joissa hyödynnettiin riittävästi viitteitä analyysia varten, eli analyysit, raportit ja muistiot. Pamfletit, jotka olivat lyhyempiä ja monesti pelkistettyjä julkaisuja, jätin tästä syystä aineiston ulkopuolella. Nämä julkaisujen eri muodot eivät soveltuneet muuttujiksi johtuen siitä, että en havainnut ajatushautomoiden tavassa nimetä julkaisunsa joko raportiksi, analyysiksi tai muistioksi selvää säännönmukaisuutta. Tästä syystä ne toimivat pääosin aineiston rajauksena. Jotta tutkimuksen kohteena olevien yhdentoista ajatushautomon julkaisut olisivat tasapuolisesti edustettuna, otin vuoden 2015 jälkeen julkaistuja analyysija, muistioita ja raportteja otantana kaksi, jolloin tutkimuksen aineisto on 22 julkaisua ja 1424 viitettä (perusjoukkona 1628 julkaisua). Aineistoon valikoidut analyysit, raportit ja muistiot käsittelivät hyvin erilaisia aihealueita, mistä johtuen yksittäiset viitteet tai kirjoittajat eivät painottuneet aineistossa. Tästä syystä analyysin painopiste on viitteitä yhteisesti nimittävissä piirteissä, joiden pohjalta rakensin kolme muuttujaa: tiedonlähteen tyyppi, viitteen julkaisuvuosi ja viitteen kansainvälisyys tai kansallisuus. Viitteiden tiedonlähteen tyyppin koodauksen pohjana on käytetty sekä viitteen nimeä, viitteen aihealuetta, että viitteen julkaisupaikkaa. Erityisesti tutkimuslaitosten kohdalla tuli määrittää, onko kyseessä itsenäinen tutkimuslaitos vai yliopistoon kiinnittynyt

tutkimuslaitos. Viitteiden kohdalla määriteltiin myös julkaisuvuosi ja viitteen kansainvälisyys tai kansallisuus. Julkaisuvuosi kirjattiin yksityiskohtaisesti ylös ja myöhemmässä vaiheessa uudelleenluokittelin ne vuosikymmenyksiin. Viitteen kansainvälisyys tai kansallisuus määriteltiin sen perusteella, mikä oli viitteen julkaisupaikka ja julkaisun konteksti. Pelkkä viitteen vieras- tai suomenkielisyys ei määrittänyt sitä, oliko viite kansainvälinen vai kansallinen. Aineiston analyysin toteutin SPSS-ohjelmiston avulla. Tämä tutkimus voidaan nähdä ensimmäisenä alustavana kartoituksena siitä, mitä tiedonlähteitä ajatushautomot hyödyntävät viitteissään ja samalla kokeiluna bibliometrisen metodologisen lähestymistavan toimivuudesta suhteessa ajatushautomoiden julkaisutoimintaan.

Tiedonlähteet ajatushautomoiden julkaisuissa

Tarkoitukseni on tässä tutkimuksessa tunnistaa ajatushautomoiden julkaisujen viitteistä yleisiä tiedonlähteitä sekä rakentaa ymmärrys näiden tiedonlähteiden piirteistä kuten siitä, miltä vuodelta tieto on peräisin, missä määrin tiedonlähde on kansallista tai kansainvälistä alkuperää sekä keiden toimijoiden voidaan nähdä tuottavan ajatushautomoiden julkaisuille soveltuvaa tietoa (ks. Van Raan 2005, 57). Tunnistin aineistosta kaksitoista tiedonlähteen tyyppiä (taulukko 1), joiden pohjalta voidaan havaita, että ajatushautomot hyödyntävät erityisesti tieteellisiä julkaisuja, mediaa, muiden ajatushautomoiden ja itsenäisten tutkimuslaitosten sekä viranomaisten julkaisuja tiedonlähteinä.

Taulukko 1 Aineiston koodit, selitykset, aineistoesimerkit ja frekvenssit

Koodi	Selitys	Aineistoesimerkki	N
Tieteelliset julkaisut (TJ)	Yliopistojen ja yliopistollisten tutkimuslaitosten artikkelit, kirjat ja tutkimusraportit	Wilkinson, R.G. & K.E. Pickett (2006) Income inequality and health: a review and explanation of the evidence, <i>Social Science and Medicine</i> 62(7) s. 1768-1784.	416 (29%)
Media (M)	Aamu- ja iltapäivälehdet, tv-lähetykset, aikakauslehdet, twitter, blogit	Aamulehti (2017): Valtio vähentänyt kehitysapujärjestöjen apua miljoonilla - lahjoittajia hankittu tilalle	293 (20%)
Ajatushautomoiden ja itsenäisten tutkimuslaitosten julkaisut (A)	Ajatushautomoiden sekä itsenäisten tutkimuslaitosten tutkimusraportit, artikkelit, selvitykset ja analyysit	Sauramo, P. (2004), Palkanormit suomalaisessa tulopolitiikassa: valikoiva katsaus, Palkansaajien tutkimuslaitos, Työpapereita 206.	162 (11%)
Viranomaislähteet (V)	Viranomaisten raportit, analyysit, kartoitukset, selvitykset, muistiot	Valtiovarainministeriö (2016). Työllisyyden lisääminen ja työttömyyden keston lyhentäminen. Työryhmän muistio, 10/2016.	155 (11%)
Ylikansallisten toimijoiden julkaisut ja tiedonlähteet (Y)	Ylikansallisten toimijoiden (OECD, EU) julkaisut	OECD. 2017. OECD Reviews of Innovation Policy: Finland 2017.	101 (7%)

Kansalaisjärjestöjen, ammattiliittojen ja ei-valtiollisten toimijoiden julkaisut (KJ)	Kolmannen sektorin ja ammattiliittojen julkaisut ja esitykset	SAK, 24.9.2015, ”Työmarkkinoiden kriisisopimus”	97 (7%)
Tilastot ja visualisoitu data (T)	Tilastotieto, indeksit, indikaattorit, internetin tietosivut ja visualisoitu data	Transparency International: Corruption Perceptions Index 2016	90 (6%)
Lainsäädäntö, direktiivit, ihmisoikeussopimukset (L)	Suomen lainsäädäntö, EU direktiivit, ihmisoikeussopimukset	Suomen perustuslaki 13. pykälä, 11.6.1999/731.	42 (3%)
Keskustelut ja suulliset tiedonlähteet (KS)	Kasvokkain tai puhelimitse käydyt keskustelut, kannanotot ja lausunnot, paneelit	Korpaeus, K. (2017): Puhelinkeskustelu 4H-liiton talouspäällikkö Kirsi Korpaeuksen kanssa 17.2.2017.	31 (2%)
Harmaa kirjallisuus, muut kirjallisteet (HK)	Tietokirjallisuus	Varoufakis, Yanis (2015) The Global Minotaur. London: Zed Books.	25 (2%)
Poliittisten puolueiden julkaisut (PJ)	Puolue- ja vaaliohjelmat	Keskustan vaaliohjelma 2015	6 (0,4%)
Muut julkaisut (MJ)	Julkaisut ja tiedonlähteet, jotka eivät sijoitu mihinkään aiemmin esiteltyyn kategoriaan	Kansalaisaloite nollatuntityösopimuksien kieltämisestä 15.1.2015.	6 (0,4%)

Analyysi osoittaa, että yleisin tiedonlähde ajatushautomoiden julkaisuissa on tieteelliset julkaisut (29%). Tutkimuksissa on havaittu, että tieteellinen tieto vaikuttaa siihen, miten poliittiset yhteisöt ajattelevat poliittisista ilmiöistä ja että päätöksentekijät kokevat tieteellisen tiedon olevan tärkeää poliittiselle päätöksenteolle (Kingdon 2003; Rich 2004, 77). Vaikka tieteellisellä tiedolla koetaan olevan painoarvoa poliittisessa päätöksenteossa, Baek (2017, 9) tutkimusryhmineen havaitsi Norjan koulu-uudistuksen poliittisissa dokumenteissa käytetystä tiedosta vain 12% olevan akateemista, tieteellisten periaatteiden mukaan tuotettua tietoa ja lopun olevan tilattuja tutkimusraportteja, kirjallisuusarvioita, uutiskirjeitä ja muita julkaisuja. Suomalaisten ajatushautomoiden analyysien, raporttien ja muistioiden tietolähteistä keskiarvona kolmannes olivat tieteellisiä julkaisuja, tehden niistä eniten viitatus yksittäisen tiedonlähteen joka osoittaa sen, että tieteelliset julkaisut nähdään merkittävinä tiedonlähteinä ajatushautomoiden julkaisuissa. Tämä tukee Christensenin (2018, 5 ja 14) havaintoa siitä, että poliittinen päätöksenteko ja neuvonanto painottavat tieteellistä tietoa ja tieteellä perusteltuja argumentteja. Samalla ajatushautomoiden on kuitenkin esitetty hyödyntävän enenevästi poliittisen kommentoinnin ammattilaisia, kuin ansioituneita tutkijoita, joille tieteellistä validiteettia olennaisempaa on ideologisuus ja kyky markkinoida poliittisia ideoita (Rich 2004, 217). Tällöin kysymys on, että missä määrin tieteellistä tietoa argumentoinnissa ja poliittisessa vaikuttamisessa hyödyntävät toimijat ovat itse tieteellisesti pätevöityneitä asiantuntijoita ja että nähdäänkö tieteellisen tiedon merkitys ensisijaisesti poliittisen argumentaation välineenä? Tämän lisäksi tulee huomioida, että tieteellisen tiedon oletetusta tärkeydestä huolimatta, ne eivät ole ainoa tiedonlähde, ja että muita tiedonlähteitä hyödynnetään niiden rinnalla (ks. Baek ym. 2017; ks. Christensen 2018, 14).

Toiseksi yleisin tiedonlähde ajatushautomoiden analyyseissa, raporteissa ja muistioissa on media (20%). Median alustojen kautta ajatushautomot pyrkivät vaikuttamaan mediaan ja tiettyihin kohderyhmiin välittämällä tutkimusten tuloksia ja tietoa omaksumalla selkeän, ytimekkään ja ymmärrettävän kielenkäytön, jossa tiettyjen ryhmien näkökulmat ovat toistuvasti esillä, tehden niistä vallitsevia tulkintoja todellisuudesta (Rinne ym. 2018, 76; Mannheim 2007, 198). Median kautta ajatushautomot varmistavat myös sen, että poliittiset ideat eivät jää poliittisen kentän sisälle, vaan altistuvat laajemmalla julkiselle keskustelulle (McGann & Sabatini 2004, 45). Toimittajien on puolestaan havaittu kuluttavan ahkerasti ajatushautomoiden asiantuntijoiden kykyä selittää yhteiskunnallisia ilmiöitä (Rich 2004, 74-75 ja 96). Tämän tutkimuksen pohjalta ajatushautomot hyödyntävät itse mediaa tiedonlähteenä, eivätkä pelkästään pyri vaikuttamaan siihen. Tulkinnan rajoituksena on kuitenkin se, että suurin osa viittauksista medialähteisiin tulivat yhden tai kahden julkaisun viiteluettelosta, vaikka mediaan viittaamista oli havaittavissa pääosin kaikissa julkaisuissa. Mediaan viittaaminen voi tässä tapauksessa kertoa enemmän muutamien ajatushautomoiden asiantuntijoiden tavasta käyttää tietoa, kuin yleisestä säännönmukaisuudesta. Tarkastelin tätä väitettä erittelemällä aineiston ajatushautomot McGannin jaottelua mukaillen (2017, 9) poliittisesti orientoituneisiin, tutkimukseen orientoituneisiin ja etujärjestöihin orientoituneisiin ajatushautomoihin. Ristiintaulukoimalla ilmeni, että erityisesti poliittisesti orientoituneet ajatushautomot viittasivat enemmän mediaan, kun taas tutkimukseen orientoituneet ajatushautomot viittasivat eniten tieteellisiin julkaisuihin ($\chi^2(8) = 167,705$; $p < 0,001$). Tämä vahvistaa ajatusta siitä, että eri tavalla orientoituneet ajatushautomot painottavat eri tiedonlähteitä julkaisuissaan ja että mediaan viittaaminen on erityisesti poliittisesti orientoituneiden ajatushautomoiden piirre, kun taas tieteellisiin julkaisuihin viittaaminen on tutkimukseen orientoituneille ajatushautomaille ominaisempaa.

Kolmanneksi ja neljänneksi yleisimpiä tiedonlähteen tyyppejä ovat muiden ajatushautomoiden ja itsenäisten tutkimuslaitosten julkaisut (11%) sekä viranomaisten julkaisut (11%). Ajatushautomoiilla ja itsenäisillä tutkimuslaitoksilla on akateemisiin organisaatioihin rinnastettavaa tutkimus- ja julkaisutoimintaa, joita voidaan hyödyntää poliittisessa analyysissä, mikä osaltaan selittää niiden yleisyyttä tiedonlähteenä. Tämän lisäksi aineistossa oli havaittavissa viittaamista omiin ja muiden kansallisten ja kansainvälisten ajatushautomoiden julkaisuihin, mikä ilmentää sitä, miten sosiaaliset verkostot ovat osaltaan läsnä siinä, mihin töihin tekijä viittaa (Bornmann & Daniel 2005, 47). Viranomaisten julkaisuihin viittaaminen kertoo siitä, että ajatushautomot ovat taipuvaisia hyödyntämään viranomaisten tuottamaa tietoa, samalla kun näyttöön perustuvassa päätöksenteossa viranomaiset tukeutuvat yhä enenevästi ulkopuolisten asiantuntijoiden tietoon ja poliittiseen analyysiin sekä asiantuntijoiden ja viranomaisten väliseen yhteistyöhön (Kuusela & Ylönen 2013, 28; Baek ym. 2017). Tämä tukee ajatusta siitä, että ajatushautomot eivät ole pelkästään sivustakatsojia poliittiseen päätöksentekoon vaikuttavassa tiedon tuottamisessa (Rich 2004, 106 ja 209), vaan että ne osallistuvat aktiivisesti tiedon tuottamiseen muiden rinnalla.

Ajatushautomoiden julkaisuissa kansalliset tiedonlähteet ovat hieman yleisempiä kuin kansainväliset (53%). Ristiintaulukoinnin avulla tarkasteltuna erityisesti tieteelliset julkaisut erottautuivat kansainvälisinä, kun taas yleisimmin esiintyvistä tiedonlähteistä viranomaisten julkaisut ja media olivat kansallisia ($\chi^2(11) = 548,93$; $p < 0,001$). Jälkimmäiseen liittyen Christensen (2018, 4 ja 11) havaitsi, että Norjassa talouspoliittisen neuvonannon taloustieteelliset tiedonlähteet olivat pääosin kansainvälisiä ja nosti esiin ajatuksen siitä, että kansainvälistä tieteellistä tietoa käytetään tiedonlähteenä erityisesti silloin, kun halutaan perustella ja oikeuttaa kansallista päätöksentekoa koskettavia argumentteja ja asemoida itsensä tietyn alan asiantuntijaksi. Tämän pohjalta voi olettaa, että tieteelliset julkaisut eivät ole yleisin tiedonlähde ajatushautomoiden julkaisuissa pelkästään tieteellisen arvonsa takia, vaan koska ne ovat linkki kansainväliseen kontekstiin, jolla voidaan perustella poliittisia ideoita ja vakuuttaa lukija kirjoittajan asiantuntemuksesta ja argumenttien tieteellisyydestä. Ajallisesti viitteet olivat puolestaan pääosin osin 2010-luvulla (76%) julkaistuja. Bibliometrisen tutkimuksen näkökulmasta uudempiin julkaisuihin viittaaminen on keskimäärin yleisempää kuin vanhempiin siitä syystä, että uudempia julkaisuja on yksinkertaisesti määrällisesti enemmän kuin vanhempia julkaisuja, minkä lisäksi kirjoittajat ovat taipuvaisempia viittamaan lähteisiin, jotka ovat ajallisesti relevantteja heidän omalle työlleen (Bornmann & Daniel 2008, 46; Baldi 1998, 843). Viitatuksen tiedon merkityksen on havaittu kuitenkin olevan sitä vähäisempi julkaisulle itselleen, mitä vanhemmasta julkaisusta on kyse ja vanhempiin teoksiin viitataan, kun halutaan esitellä yleisluontoisia näkökulmia julkaisun merkittävyyden legitimoimiseksi (Hanney 2005, 371; Hargens 2000, 846 ja 859; Garfield 1998, 73). Se, että ajatushautomoiden julkaisuissa ei pääosin viitata vanhoihin julkaisuihin voidaan nähdä kertovan siitä, että yleisluontoisten näkökulmien esittelyn sijaan ajatushautomot pyrkivät ottamaan kantaa tiettyihin poliittisiin ilmiöihin tai keskusteluihin hyödyntämällä ajankohtaista ja viimeisintä tietoa edustavia tiedonlähteitä, kuten kansainvälisiä tieteellisiä julkaisuja ja kansallisessa mediassa ilmeneviä uutisia ja keskusteluja.

Pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa sitä, mihin tiedonlähteisiin viitataan suomalaisten ajatushautomoiden julkaisuissa ja mitä näiden tiedonlähteiden voidaan nähdä kertovan ajatushautomoiden tavasta hyödyntää tietoa julkaisutoiminnassaan. Analyysin perusteella ajatushautomoiden julkaisujen yleisimmät tiedonlähteet ovat kansainväliset tieteelliset julkaisut, kansallinen media sekä muiden ajatushautomoiden ja itsenäisten tutkimuslaitosten sekä viranomaisten julkaisut. Tutkimukseen orientoituneet ajatushautomot viittasivat keskimäärin enemmän tieteellisiin julkaisuihin ja poliittisesti orientoituneet ajatushautomot painottivat puolestaan enemmän mediaan tiedonlähteenä. Yhteenvetona esitän, että suomalaisten ajatushautomoiden julkaisutoimintaa yhdistää tieteellisten julkaisujen yleisyys tiedonlähteenä, tiedonlähteiden monipuolisuus (esim. ks. Christensen 2018, 14), tiedon ajankohtaisuus sekä taipumus painottaa eri tavoin tieteellisiä julkaisuja ja mediaa tiedonlähteenä, riippuen ajatushautomon orientaatiosta. Näiden viittaamisen piirteiden voidaan osaltaan nähdä kertovan siitä, että ajatushautomoiden julkaisutoiminnan tiedonlähteiden käyttöä ohjaa normatiivisuus, ei satunnaisuus.

Tämän tutkimuksen pohjalta ei voida sanoa sitä, missä määrin ajatushautomoiden julkaisuja hyödynnetään poliittisessa päätöksenteossa ja miten se on vaikuttanut suomalaiseen politiikkaan. Tämän lisäksi se, että suurin osa bibliometrisen tutkimuksen kirjallisuudesta ja empiriasta tarkastelee akateemisten instituutioiden ja yhteisöjen julkaisuja asettaa omat rajoituksensa sille, missä määrin bibliometrisen kirjallisuuden ja tutkimusten tuloksia voidaan yleistää ei-akateemisten yhteisöjen —tässä tapauksessa ajatushautomoiden— julkaisutoimintaan. Aineiston kattavuus asettaa myös omat rajoitteensa sille, missä määrin tuloksia voidaan yleistää kuvaamaan kaikkien suomalaisten ajatushautomoiden julkaisujen taipumusta viitata tiedonlähteisiin. Tästä huolimatta näen, että bibliometrisen tarkastelun avulla voidaan tunnistaa suomalaisten ajatushautomoiden tiedonkäytön piirteitä ja yleisesti hyödynnettyjä tiedonlähteitä sekä teoretisoida niiden merkityksestä julkaisutoiminnalle. Jatkotutkimusaiheena olisi tarkemmin ja kattavammin tarkastella sitä, miten ajatushautomot hyödyntävät toisten julkaisuja omassa julkaisu- ja vaikuttamistoiminnassaan, ketkä hyödyntävät ajatushautomoiden julkaisuja ja rakentaa syvempi ymmärrys tiedon hyödyntämisen konteksteista, syistä ja siitä, miten esimerkiksi poliittisiin puolueisiin linkittyneet ajatushautomot eroavat tiedonkäytön suhteen muista ajatushautomoista. Yhteiskunnassa jossa tiedolla perustellaan, oikeutetaan ja ajetaan läpi poliittisia päätöksiä sekä rakennetaan käsitystä todellisuudesta, on nyt ja jatkossa keskeistä ymmärtää mitä tämä tieto on, mistä se on peräisin, minkälaisia muotoja tämä tieto ottaa, kehen sillä vaikutetaan ja kuka tätä tietoa pyrkii hallitsemaan, levittämään ja tulkitsemaan.

LÄHTEET

- Ball, S. J. (2016) Following policy: networks, network ethnography and education policy mobilities. *Journal of Education Policy* 31 (5), s. 549-566. Routledge
- Baldi, S. (1998) Normative versus social constructivist processes in the allocation of citations: a network analytical model. *American sociological review* 63 (6), s. 829-846
- Baek, C., Hörmann, B., Karseth, B., Pizmony-Levy, O., Sivesind, K. & Steiner-Khamisi, G. (2017) Policy learning in Norwegian school reform: a social network analysis of the 2020 incremental reform. *Nordic journal of studies in educational policy* 4(1) s. 24-37 Routledge
- Bornmann, L. & Hans-Dieter, D. (2008) What do citation counts measure? A review of studies on citing behavior. *Journal of documentation* 64 (1) s. 45-80. Emerald Insight
- Christensen, J. (2018) Economic knowledge and the scientization of policy advice. *Policy sciences*, online first s. 1-21. Springer
- Cronin, B. (2005) A hundred million acts of whimsy? *Current science* 89 (9) s. 1505-1509
- Frandsen, T. F. & Nicolaisen, J. (2017) Citation behavior: a large-scale test of the persuasion by name-dropping hypothesis. *Journal of the association for information science and technology* 68(5), s. 1278-1284
- Garfield, E. (1998) Random thoughts on citationology. Its theory and practice. *Scientometrics* 43(1) s. 69-76. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Gilbert, G. N. (1976) The transformation of research findings into scientific knowledge. *Social Studies of Science* 6 (¾) s. 281-306. Sage publishers
- Gilbert, G. N. (1977) Referencing as persuasion. *Social Studies of Science* 7, s. 113-122
- Greenberg, S. A. (2009) How citation distortions create unfounded authority: analysis of citation network. *British Medical Journal* 339 s. 1-14

- Hanney, S., Frame, I., Grant, J., Buxton, M., Young, T. & Lewison, G. (2005) Using categorizations of citations when assessing the outcomes from health research. *Scientometrics* 65 (3) s. 357-379. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Hargens, L. L. (2000). Using the literature: reference networks, reference contexts, and the social structure of scholarship. *American Sociological Review* 65, s. 846-865
- Hyrkäs, Antti (2016) *Startup complexity - Tracing the conceptual shift behind disruptive entrepreneurship*. Helsingin yliopisto
- Jasny, L., Waggle, J. & Fisher, D. R. (2015) An empirical examination of echo chambers in US climate policy networks. *Nature climate change* 5 s. 782-786
- Krastev, I. (2000). The liberal estate: reflection on the politics of think tanks in central and eastern Europe. Teoksessa McGann J. & Weaver R.K. *Think tanks and civil societies: catalysts for ideas and action*. London and New Brunswick. Transaction publishers, s. 273-293
- Krastev, I. (2001). Think tanks: making and faking influence. *Southeast European and Black Sea Studies* 1(2), s. 17-38. Routledge
- Kingdon, J. W. (2003) *Agendas, alternatives and public policies*. Addison Wesley Educational publishers
- Kuusela, H. & Ylönen, M. (2013) *Konsulttidemokratia - miten valtiosta tehdään tyhmä ja tehoton*. Gaudeamus Helsinki University Press
- Lawrence, S. (2001) Free online availability substantially increases a paper's impact. *Nature* 411 s. 521. Macmillan Magazines Ltd
- MacRoberts, M. H. & MacRoberts, B.R. (2010) Problems of citation analysis: a study of uncited and seldom-cited influences. *Journal of the American society for information science and technology* 61 (1) s. 1-13. Wiley InterScience
- Mannheim, K. (2007) *Essays on the sociology of knowledge*. Routledge
- Miller-Cribbs, J.E., Cagle, B. E., Natale, A. P. & Cummings, Z. (2010) Thinking about think tanks: strategies for progressive social work. *Journal of Policy Practice* 9 (3-4), s. 284-307. Routledge

McGann, J. (2018) 2017 Global Go To Think Tank Index Report. TTCSP Global Go To Think Tank Index Reports. 13. https://repository.upenn.edu/think_tanks/13

McGann, J. & Sabatini, R. (2011) Global think tanks - policy networks and governance. Routledge

Nicolaisen, J. (2002) The J-shaped distribution of citedness. Journal of documentation 58(4) s. 383-395. Emerald Insight

Nicolaisen, J. (2003) The social act of citing: towards new horizons in citation theory

Rich, A. (2004) Think tanks, public policy and the politics of expertise. Cambridge University Press

Rinne, R., Zhou, X., Kauko, J., Normand R., Medvedeva, A. & Santos, Í. (2018) Changing expertise and the state. Teoksessa Kauko J., Rinne, R. & Takala, T. (toim.) Politics of equality in education - a comparative study of Brazil, China and Russia. Routledge, s. 91-114

Rodríguez-Ruiz, Ò. & Fernández-Menéndez, J. (2009) Intellectual capital revisited: a citation analysis of ten years of research in the area (1997-2007). Journal of the Iberoamerican Academy of Management 7 (3) s. 203-219. Emerald Insight

Sabatier, P. A. & Weible, C. M. (2007) The Advocacy coalition framework -innovations and clarifications. Teoksessa Paul A. S. Theories of policy process s. 189-220. Westview press

Small, H. G. (1978) Cited documents as concept symbols. Social Studies of Science 8 (3) s. 327-340. Sage publications

Stehr, N. & Grundmann, R. (2012) How does knowledge relate to political action?. Innovation: The European Journal of Social Science Research, 25 (1) s. 29-44

Száva-Kováts, E. (2008) Phenomenon and manifestation of the 'Authors's Effect of Showcasing' (AES): a literature science study, I. Emergence, causes and traces of the phenomenon in the literature, perception and notion of the effect. Journal of Information Science 34 (1) s. 30-44

Stone, D. (2004) Introduction, teoksessa Stone D. & Denham A. toim. Think tank traditions -policy research and the politics of ideas s. 1-16. Manchester University Press

Teittinen, P. (2018) Ajatushautomo Libera yrittää kaataa ay-liikkeelle pyhän asian: ”Yleissitovuus aiheuttaa monenlaista haittaa Suomen taloudelle”. Helsingin sanomat. Viitattu 23.10.2018.

<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005841443.html>

Tervasmäki, T. & Tomperi, T. (2018) Koulutuspolitiikan arvovalinnat ja suunta satavuotiaassa Suomessa. Niin & Näin 2/18

Van Raan, F. J. A. (2005) For your citations only? Hot topics in bibliometric analysis. Measurement: Interdisciplinary research and perspectives 3(1) s. 50-62. Routl

Aaltonen, M., Ilmonen, J. & Kahra, H. (2017) Eläkepommi ei tule kuin varas yöllä. Libera –säätio

Aaltola, M., Fjäder, C., Innola, E., Käpylä, J. & Mikkola, J. (2016) Huoltovarmuus muutoksessa - Kansallisen varautumisen haasteet kansainvälisessä toimintaympäristössä. Ulkopoliittinen instituutti

Alaja, A. (2016) Yrittäjähenkkinen valtio - Uusi avaus innovaatiopolitiikkaan. Kalevi Sorsa –säätio

Ali-Jyrkkö, J., Kuusi, T. & Maliranta, M. (2017) Miksi yritysten investoinnit ovat vähentyneet? ETLA

Asplund, R., Kauhanen, A. & Vanhala, P. (2016) Työpankin kautta työllistyminen. ETLA

Apunen, M., Fukuyama, F., Haavisto, I., Ylisalo, J. & Zakaria, F. (2017) Tyytymättömyyden siemenet - Mistä populismi tulee? EVA

Böckerman, P., Kosonen, T., Maczulskij, T. & Keränen, H. (2017) Job Market In(Flexibility). Palkansaajien tutkimuslaitos

Hellström, E. & Ikäheimo, H. (2017) Tieto päätöksenteossa - Kohti digiloikkaa. Sitra

Hernesniemi, A. (2016) Turvallisuus uhattuna - Maahanmuutto, turvallisuustilanne ja kansalaispartiot. Suomen Perusta

Hirvola, M. (2017) Luottamuksen loppu? Suomalainen sopimusyhteiskunta myllerryksessä 2015-2017. Kalevi Sorsa –säätio

Kataja, E. (2017) Demokratian vaikeuksista kohti tulevaisuuden osallisuutta. Sitra

Lahti, T. & Vihriälä, V. (2016) Unionin horjahdus - Euroopan ja Suomen valinnat Brexitin jälkeen. EVA

Lyytimäki, J., Lähteenoja, S., Sokero, M., Korhonen, S. & Furman, E. (2016) Agenda 2030 Suomessa: Kestävän kehityksen avainkysymykset ja indikaattorit. Demos Helsinki

Martikainen, T., Pynnöniemi, K. & Saari, S. (2016) Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla. Ulkopoliittinen instituutti

Mikkonen, J. (2015) Terveiden tasa-arvon tulevaisuus. Demos Helsinki

Nuutinen, V. (2015) Nollatyösopimukset, työntekijän suojele ja toimeentulo - sääntelysuosituksia vaihtelevan työajan työhön. Vasemmistofoorumi

Patrizio, L. (toim.) (2016) Eurosta ulos vai euro uusiksi? Vasemmistofoorumi

Pitkänen, V. & Westinen, J. (2016) Kenen mitta on täysi? Tutkimus yhteiskunnallisesta ilmapiiristä Suomessa. e2 -ajatuspaja

Pitkänen, V., Westinen, J., Andersson, J. O., Ruohonen, S., Kostiainen, J., Ylikahri, V., Grönroos, S., Fagerholm, M. & Majander, M. (2017) Seitsemän näkymää Suomelle - Ajatuspajojen tulevaisuusvisioita. Agenda, e2 -ajatuspaja, Kalevi -Sorsa säätiö, Suomen Perusta, Toivo, Vasemmistofoorumi & Visio -ajatuspajojen yhteisjulkaisu

Pursainen, H. & Kultti, K. (2017) Kulaiset kahleet - 10 askelta kohti vapaampaa kansalaisyhteiskuntaa. Libera-säätiö

Taimio, H. toim. (2015) Hyvinvointivaltio 2010-luvulla - Mitä kello on lyönyt? Palkansaajien tutkimuslaitos

Viren, M. (2017) Maahanmuutto - Talouden ongelma vai ongelmien ratkaisu? Suomen perusta